

Bestuursvoorstel

Vergaderdatum 28 november 2024
Afdeling Projectgroep brandkranen

Onderwerp

Samenwerking en afspraken voor beheer, onderhoud en gebruik van brandkranen

Voorgesteld besluit

Het Algemeen Bestuur wordt voorgesteld om:

1. Het reguliere onderhoud (controles) brandkranen door Brabant Water te laten uitvoeren en hiertoe met Brabant Water een overeenkomst aan te gaan conform het Brabantbrede onderhoudsregime, tegen lagere maatschappelijke kosten.
2. Een keuze te maken wat betreft uitgangspunten over taakverdeling rondom beheer en onderhoud van brandkranen. Waarbij de taak rondom het beheer en onderhoud van de brandkranen beheersmatig terug gaat naar de gemeenten (scenario 1) of bij de veiligheidsregio blijft (scenario 2).
3. Bij een keuze voor 'scenario 1':
  - a. De colleges van B&W te verzoeken begin 2025 een bluswaterovereenkomst te sluiten met Brabant Water conform bijgevoegde modelovereenkomst (bijlage 2).
  - b. De kosten voor onderhoud en beheer van brandkranen door Brabant Water rechtstreeks met de gemeenten te laten verrekenen. Het budget dat VRBN daar op dit moment voor ontvangt wordt overgedragen aan gemeenten zoals geschetst in het voorstel.
4. Bij een keuze voor 'scenario 2'
  - a. Een vervolgoopdracht aan de projectgroep brandkranen te verstrekken voor het uitwerken van taakverdeling in dit scenario tot een overeenkomst tussen Brabant Water, gemeenten en VRBN.

Aanleiding

Voldoende bluswater is een randvoorwaarde voor een effectieve en efficiënte incidentbestrijding door de brandweer. Naar aanleiding van een brand in de Urbanuskerk in Amstelveen heeft de Inspectie Justitie en Veiligheid (Inspectie JenV) aanbevelingen gedaan rondom het thema bluswater. Tijdens deze brand was de bluswatervoorziening namelijk niet op orde. De inspectie concludeerde dat er meer sturing en regie nodig is op controle en onderhoud van de bluswatervoorziening. Onder andere adviseert de inspectie dat betrokken partijen – gemeenten, waterleidingbedrijf en veiligheidsregio – afspraken moeten maken om dit te verbeteren.

Projectgroep brandkranen – afspraken over beheer, onderhoud en gebruik

Brandkranen vormen een belangrijk onderdeel van de bluswatervoorziening bij brandbestrijding. Het is in het belang van gemeenten, veiligheidsregio en Brabant Water dat er uniforme en werkbare afspraken zijn over beheer, onderhoud en gebruik van brandkranen. Het Algemeen Bestuur van VRBN heeft daarom in maart 2024 verzocht een ambtelijke projectgroep in te stellen met vertegenwoordigers van VRBN, Brabant Water en gemeenten om hierover een advies op te stellen. De projectgroep werkt aan het scheppen van duidelijkheid over de verdeling van verantwoordelijkheden en taken en het maken van werkbare afspraken over het gebruik, beheer en onderhoud van brandkranen.

In de regio Midden- en West-Brabant heeft Brabant Water reeds afspraken gemaakt over het beheer, onderhoud en gebruik van brandkranen. De projectgroep toetst de afspraken die hierover in die regio zijn gemaakt en de overeenkomst die daar gesloten is tussen gemeenten en Brabant Water op werkbaarheid voor de regio Brabant-Noord.

Burgemeester Buijs heeft zich aangeboden om de rol van bestuurlijk ambassadeur voor het thema bluswatervoorziening op zich te nemen.

Doel

Het doel is om een goede en betrouwbare bluswatervoorziening te realiseren tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Dit betekent dat er voldoende sturing en regie is op brandkranen en de afspraken hierover zijn vastgelegd in een overeenkomst.

Met dit besluit zorgen de gemeenten en VRBN voor een heldere en eenduidige wijze van beheer, onderhoud en gebruik van brandkranen. Daarmee zetten we flinke stappen in een goed functionerende bluswatervoorziening via brandkranen. Dat komt de effectiviteit van brandweezorg in onze regio ten goede. Met het nemen van een besluit over dit voorstel zet het Algemeen Bestuur zich collectief in voor een adequate bluswatervoorziening in de regio.

Huidige situatie

In Brabant-Noord zijn er circa 21.800 brandkranen. Bluswatervoorziening is een verantwoordelijkheid van gemeenten, waarbij de keuze is gemaakt om deze taak te beleggen bij de veiligheidsregio. Ten tijde van de regionalisering hebben de gemeenten in Brabant-Noord het budget voor de bluswatervoorziening overgedragen aan de veiligheidsregio. Duidelijke afspraken over de invulling en reikwijdte van de taak zijn toen niet gemaakt. VRBN ontvangt in de huidige situatie via de inwonerbijdrage budget van gemeenten voor het betalen van de vergoeding aan Brabant Water voor brandkranenhuur.

De brandkranen worden nu niet systematisch hersteld en gecontroleerd op bereikbaarheid, beschikbaarheid en werkbaarheid. Brabant Water verzorgt herstel van de brandkranen op ad hoc basis. De controles zelf vinden sporadisch plaats door brandweerposten. Een situatie die vanuit Brabant Water niet wenselijk is omdat ze de voorkeur hebben om deze uit te laten voeren door eigen daartoe opgeleide medewerkers om problemen met de veiligheid en gezondheid van drinkwater zoveel mogelijk uit te sluiten. Het uitvoeren van werkzaamheden door brandweervrijwilligers geeft daarnaast juridische vragen in relatie tot de lopende discussie over taakdifferentiatie bij brandweervrijwilligers en de Wet markt en overheid. Deze werkwijze kan daarom niet omgezet worden in een standaardwerkwijze voor de regio.

Verantwoordelijkheidsverdeling

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de fysieke ruimte rond de brandkranen en voor de vindbaarheid en bereikbaarheid van de brandkraan. Dit wordt de 'droge controle' genoemd. Brabant Water is verantwoordelijk voor de werking van de brandkranen en is de enige partij die daar beheer en onderhoud op mag doen. Dit omdat onkundige bediening kan leiden tot verontreiniging of bacteriologische besmetting van het drinkwater. Het onderhoud aan de brandkraan zelf wordt de 'natte controle' genoemd. Brabant Water is wettelijk verplicht een kostendekkende vergoeding in rekening te brengen voor alle beheer en onderhoud aan brandkranen. Meer informatie over verantwoordelijkheidsverdeling en de controlewerkzaamheden staat in bijlage 3.

Constateringen en advies van de projectgroep brandkranen

De ambtelijke projectgroep heeft met elkaar gesproken over de werkbare afspraken rondom gebruik, beheer en onderhoud van brandkranen. De collectieve bevindingen en adviezen zijn:

- In te zetten op een uniform controleregime voor het onderhoud en beheer van brandkranen, waarbij zowel de ‘natte’ als ‘droge’ controles door Brabant Water worden uitgevoerd. Een gedegen onderhoudsregime zorgt voor een betrouwbare bluswatervoorziening via brandkranen.
- Voor de frequentie in dit regime wordt voorgesteld elke twee jaar een “droge controle” (o.a. schouw op bereikbaarheid en zichtbaarheid) uit te voeren en één keer per 8 jaar ook een “complete controle”. Brabant Water evalueert na twee en vier jaar de controlefrequentie en stelt deze bij als de resultaten daar aanleiding toe geven. Dit onderhoudsregime is tot stand gekomen op basis van landelijke richtlijnen, praktijkervaringen bij andere drinkwaterbedrijven en het streven naar lage maatschappelijke kosten voor gemeenten.

Overwegingen hierbij zijn:

- De overeenkomst van Brabant Water bevat de onderdelen die nodig zijn om voor zowel het beheer als het onderhoud van brandkranen goed in control te komen, zoals ook de inspectie J&V dat voorstelt in hun aanbevelingen.
- De uitvoering van brandkranencontrole door Brabant Water, die wordt voorgesteld in hun hele werkgebied, is effectiever en efficiënter dan dat gemeenten of veiligheidsregio dat individueel kunnen regelen. Daarnaast geeft dit voor Brabant Water meer waarborgen voor behoud van de kwaliteit van drinkwater.
- Het is prettig dat alle brandkranen binnen twee jaar zijn geschouwd en gecontroleerd, zodat er binnen afzienbare tijd een beeld is van de staat van brandkranen in de regio en eventuele gebreken.
- Vanwege de uitvoering door Brabant Water ziet de projectgroep dat hier maximale ontzorging plaatsvindt. Het beter oppakken van beheer en onderhoud van brandkranen vraagt in alle situaties om een inhaalslag en mogelijk meerwerk indien geconstateerd wordt dat gemeente zaken in de buitenruimte moeten herstellen. Dit leidt in de beginjaren waarschijnlijk tot meerwerk voor gemeenten dat moeilijk te kwantificeren is. Tegelijkertijd is het op orde brengen van het beheer en onderhoud van brandkranen noodzakelijk om voornoemde risico's te mitigeren.
- Door een kosteneffectief controle- en herstelregime aan te bieden kan Brabant Water een lager tarief per brandkraan hanteren. Hierdoor ontstaat er ruimte voor de gemeenten om eventueel incidenteel meerwerk op te vangen.

Vertaling naar beheersmatige afspraken

De projectgroep heeft geconstateerd dat er twee scenario's zijn kijkend naar het organiseren van de taken (regierol) en financiën. De regierol gaat terug naar de gemeenten (scenario 1) of de regiegrol blijft bij de veiligheidsregio en wordt daar ook ingevuld (scenario 2). Onderstaand worden de twee scenario's geschetst inclusief hun voordelen en kanttekeningen. Een verdere praktische uitwerking is te vinden in bijlage 3.

Scenario 1: Taak bij gemeenten: budget, regie en groter incidenteel onderhoud bij gemeenten, uitvoering door Brabant Water en advisering door VRBN

In het eerste scenario is de regierol op de brandkranen bij de gemeenten belegd. Het scenario gaat uit van een invulling van de verantwoordelijkheid in de openbare ruimte door gemeenten zelf, zoals ook geldt voor de bereikbaarheid van geboorde putten in de openbare ruimte en openbaar water dat gebruikt wordt voor bluswatervoorziening.

Brabant Water is in dit scenario uitvoerder van het beheer en onderhoud en neemt het meeste werk in deze taak over van gemeenten. Alleen als er groter onderhoud nodig is aan de begroeiing of bestrating ligt dit bij de gemeente zelf. Dit wordt vastgelegd in een overeenkomst tussen het college en Brabant Water. Brabant Water heeft hiervoor een modelovereenkomst (bijlage 2) opgesteld.

De veiligheidsregio is in dit scenario gebruiker van de brandkranen en adviseur over de bluswatervoorziening vanuit haar wettelijke adviestaak. VRBN maakt met Brabant Water losse gebruiksafspraken over het gebruik van de brandkranen en informatievoorziening (bijlage 4).

Conclusie scenario 1

Het Algemeen Bestuur besluit in dit scenario om alle colleges van B&W te adviseren om het reguliere onderhoud (controles) brandkranen door Brabant Water te laten uitvoeren en hierover met Brabant Water een overeenkomst aan te gaan conform bijgevoegde modelovereenkomst (bijlage 2). De taak en het bijbehorende budget dat nu belegd is bij de veiligheidsregio komen daarmee te vervallen. Deze worden overgedragen aan de gemeenten. Verantwoordelijkheid, taak en budget voor de bluswatervoorziening in de openbare ruimte komen daarmee op één lijn te liggen. Daarnaast sluit dit aan bij de gemeentelijke verantwoordelijkheden en taken die gemeenten uitvoeren in de openbare ruimte bij andere bluswatervoorzieningen die zij gerealiseerd hebben.

Argumenten scenario 1

1. ***Er ontstaat een duidelijke verantwoordelijkheidsverdeling tussen de betrokken partijen en verantwoordelijkheid en budget komen op één lijn te liggen.***
Het college van B&W is verantwoordelijk voor de brandweezorg en voor de openbare ruimte rond een brandkraan. Ze is daarmee logische partij voor de overeenkomst met Brabant Water. Met het maken van afspraken over beheer en onderhoud van brandkranen wordt er opvolging gegeven aan de eerder opgestelde uitgangspunten uit het Beleid en Inrichting Bluswatervoorzieningen Brabant-Noord, waar het Algemeen Bestuur van VRBN in maart 2024 steun voor heeft uitgesproken. Het zorgt voor een duidelijke verantwoordelijkheidsverdeling tussen partijen en daaraan gekoppeld ook een duidelijke taakverdeling.
2. ***Er ontstaan voor Brabant Water werkbare en uniforme afspraken in Noord-Brabant.***
Het verzorgingsgebied van Brabant Water omvat het verzorgingsgebied van alle drie de veiligheidsregio's. Brabant Water heeft al afspraken gemaakt over het beheer en onderhoud aan brandkranen in de regio Midden- en West-Brabant, en streeft naar uniforme en heldere afspraken met alle veiligheidsregio's. Door uniforme afspraken in heel Noord-Brabant te maken, kan Brabant Water ook de werkwijze voor het gehele verzorgingsgebied hetzelfde inrichten wat efficiëntie en effectiviteit ten goede komt.
3. ***Gemeenten krijgen ruim voldoende budget om hun verantwoordelijkheid rondom brandkranen te dragen en krijgen het budget in eigen beheer.***
Met het teruggeven van het budget door VRBN aan gemeenten, in combinatie met een lager tarief van Brabant Water dan in de huidige situatie, ontvangen gemeenten meer budget terug van VRBN dan dat Brabant Water factureert voor het beheer en onderhoud.
Het resterende budget kan door gemeenten ingezet worden voor bijvoorbeeld de financiering van onderhoud aan de overige bluswatervoorzieningen en het inrichten van de regierol

Kanttekeningen scenario 1

1. ***Er treedt een verandering op in de lastenverdeling per gemeente.***
De huidige verdeelsleutel op basis van inwoners, is anders dan de nieuwe verdeelsleutel op basis van het aantal brandkranen. De afgelopen 10 jaar is een verdeelsleutel op basis van inwonerbijdrage vooral positief uitpakend voor rurale gemeenten. Een verdeelsleutel op basis van brandkranen valt voordeliger uit voor verstedelijkte gemeenten. Vanwege een verlaging

van de kosten in het algemeen, krijgen alle gemeenten voldoende budget om aan hun nieuwe verplichtingen te voldoen.

Scenario 2: Taak bij de veiligheidsregio: budget, regie en adviesrol bij veiligheidsregio, uitvoering door Brabant Water, groter onderhoud door gemeenten.

In het tweede scenario wordt de regierol op brandkranen bij VRBN belegd. Brabant Water is uitvoerder van het beheer en onderhoud en de gemeente verhelpt bovengrondse obstructies. In dit scenario blijft de taak bij de veiligheidsregio en zorgen we dat hier ook adequaat invulling aan gegeven kan worden. Dit scenario is ontstaan vanuit het standpunt dat brandkranen onderdeel zijn van de brandweezorg dat door de veiligheidsregio wordt uitgevoerd.

In dit tweede scenario wordt er een overeenkomst gesloten tussen Brabant Water, VRBN én de individuele gemeenten. Brabant Water kan hiervoor een modelovereenkomst opstellen. Deze wijkt af van de constructie zoals deze in de regio Midden- en West-Brabant gehanteerd wordt. Ook moet uitgewerkt worden wat de regierol van de veiligheidsregio in dit scenario precies inhoudt en wat dit betekent qua formatie en benodigd budget. Gemeenten blijven verantwoordelijk voor het onderhoud in de openbare ruimte dat Brabant Water niet kan uitvoeren.

Conclusie scenario 2

Het Algemeen Bestuur besluit in dit scenario om de regierol op gebied van beheer, onderhoud en gebruik van brandkranen te houden bij de veiligheidsregio. In essentie blijft de regie belegd bij de veiligheidsregio, passend bij de uitvoering van én adviesrol op de brandweertaken en is dit centraal geregeld voor alle 11 gemeenten in de regio.

Argumenten scenario 2

1. De regierol bij de veiligheidsregio leggen, sluit aan bij het uitgangspunt van verlengd lokaal bestuur.

De Wet veiligheidsregio's beschrijft dat het college van burgemeester en wethouders verantwoordelijk is voor een adequate brandweezorg. Met de regionalisering is een groot deel van de taken met betrekking tot een adequate brandweezorg bij de veiligheidsregio belegd in het kader van verlengd lokaal bestuur. Het beleggen van de regierol omtrent het beheer en onderhoud van brandkranen sluit hierop aan.

2. De veiligheidsregio is hoofdgebruiker van de brandkranen en heeft er groot belang bij dat de bluswatervoorziening op regionaal niveau adequaat is geregeld.

Door onderdeel te zijn van de overeenkomst, is de veiligheidsregio een volwaardige overeenkomstspartner.

3. De verantwoordelijkheid concentreert zich op de wettelijke taak die de gemeente hierop heeft.

De gemeentelijke taak is gericht op het bovengrondse deel van de brandkranen (bebording, putdeksel en omliggend gebied). Zichtbaarheid en bereikbaarheid staan daarbij centraal. Alle overige onderdelen van deze voorziening worden belegd bij de andere verantwoordelijken.

Kanttekeningen scenario 2

1. De regierol bij VRBN beleggen brengt een extra coördinatiestructuur en meerkosten met zich mee.

VRBN heeft momenteel geen capaciteit en expertise om een rol te pakken op regionale coördinatie van meldingen in de openbare ruimte. In dit scenario moet er daarom geïnvesteerd worden in bijvoorbeeld expertise, menskracht en software bij VRBN. De grootte van de investering is afhankelijk van de uitwerking van dit scenario. Dit is op voorhand nog niet goed inzichtelijk te maken.

Tegelijkertijd blijft bij gemeenten óók coördinatie en monitoring van meldingen noodzakelijk, aangezien VRBN de verschillende buitendiensten niet kan aansturen. Ook het daadwerkelijke onderhoudswerk blijft bij gemeenten liggen. Aangezien gemeenten zelf al wel de expertise en menskracht hebben omtrent de openbare ruimte, lijken de extra kosten hiervoor mee te vallen.

2. ***Taken, verantwoordelijkheden en budget zijn niet op één lijn belegd.***

Het beleggen van de taak, regierol en het budget bij VRBN terwijl de verantwoordelijkheid voor de bluswatervoorzieningen bij gemeenten ligt, leidt er toe dat taken, verantwoordelijkheid en budget niet op één lijn belegd zijn.

3. ***Afspraken over brandkranen wijken af van het beheer en onderhoud aan andere bluswatervoorzieningen.***

De gemeente heeft een taak in het beheer en onderhoud boven de grond bij alle bluswatervoorzieningen (zichtbaarheid en bereikbaarheid). Ook bij andere bluswatervoorzieningen die in de publieke ruimte liggen is de gemeente aan zet om het beheer en onderhoud in de openbare ruimte rondom deze bluswatervoorziening te regelen om zo bereikbaarheid en zichtbaarheid te garanderen. Afspraken maken over de brandkranen wijkt daarmee af van de andere bluswatervoorzieningen.

4. ***Het sluiten van een overeenkomst met drie partijen vraagt om meerwerk waarbij er in de tussentijd geen verbetering van de huidige situatie plaatsvindt.***

Bij een keuze voor scenario 2, moet er een nieuwe opdracht verstrekt worden voor een projectgroep die gaat werken aan het opstellen van een tripartiete overeenkomst, omdat deze uitwerking er nog niet is. Ook het daaropvolgende besluitvormingsproces minder eenvoudig dan scenario 1, omdat er een extra partij betrokken wordt bij de overeenkomst, die ook onderdeel uitmaakt van de besluitvorming. In het tijdsbestek waarin dit plaats gaat vinden, treedt er nog geen verbetering van de huidige situatie op, wat onwenselijk is zoals beschreven onder 'huidige situatie'.

Werkbaarheid en juridische overwegingen

Scenario 1 volgt de afspraken zoals die al werkbaar zijn gebleken in regio Midden- en West-Brabant. Dit scenario heeft de voorkeur van een aantal gemeentelijke vertegenwoordigers in de projectgroep, heeft de voorkeur van VRBN en van Brabant Water. Scenario 2 is vooral ingegeven vanuit het principe dat brandweezorg regionaal georganiseerd moet worden en heeft de voorkeur van een aantal andere gemeentelijke vertegenwoordigers.

Aansprakelijkheid

De voorgestelde overeenkomst die Brabant Water ook in de regio Midden- en West-Brabant gebruikt, bevat een uitsluitingsgrond voor eventuele schade als gevolg van het niet beschikbaar zijn van bluswater. In de projectgroep zijn zorgen geuit over de daarmee ontstane aansprakelijkheidsrisico's voor gemeenten, terwijl ze geen invloed uit kunnen oefenen om dit risico te beperken of te verzekeren. Tegelijkertijd kan Brabant Water geen aansprakelijkheid dragen voor schade door het niet beschikbaar zijn van bluswater op enig moment. In al haar algemene leveringsvoorwaarden geeft Brabant Water aan dat er uitzonderlijke omstandigheden kunnen zijn waarin er tijdelijk geen drinkwater beschikbaar is, bijvoorbeeld door calamiteiten, werkzaamheden of tijdelijke waterschaarste. Brabant Water kan daar niet voor aansprakelijk worden gesteld. Er is daar een meer uitgebreide juridische redenering over beschikbaar.

Er zijn bij navraag geen gevallen bekend waarin een aansprakelijkheidsstelling heeft geleid tot financiële gevolgen. Daarnaast steunt de brandweer niet alleen op het netwerk van brandkranen maar

ook water in eigen voertuigen, een eigen netwerk van waterwagens, geboorde putten en open water voor bluswatervoorziening.

In de projectgroep bleek het niet mogelijk om op het punt van aansprakelijkheid tot overeenstemming te komen. Vanwege voortgang op het dossier is besproken de overeenkomst toch voor te leggen.

Financiën

Het eenduidig en collectief regelen van het onderhoud en beheer van brandkranen brengt een positieve financiële situatie met zich mee ten opzichte van de huidige situatie. Brabant Water hanteert een tarief dat significant lager is dan de huidige historisch gegroeide afspraken tussen VRBN en Brabant Water. Voor 2024 is dit € 29,60 tegenover € 21,09 per brandkraan. Dit zorgt op regionaal niveau in 2026 (verwacht tarief 2026 € 22,77 per brandkraan) voor een structurele besparing van de directe kosten aan Brabant Water voor brandkranen van circa € 332.000.

Brabant Water begrijpt de noodzaak op voortgang op dit dossier en stelt daarom voor in 2025 al te acteren op de nieuwe situatie met lagere kosten per brandkraan. Daarnaast kan Brabant Water in scenario 1 al starten met het onderhoud- en beheerprogramma voor gemeenten die de overeenkomst zijn aangegaan. Brabant Water stelt als voorwaarde dat alle gemeenten uiterlijk 30 juni 2025 de overeenkomst hebben getekend. Zodoende blijft de periode tussen het ingaan van de nieuwe dienstverlening en het formaliseren van afspraken hanteerbaar.

De financiële implicaties per gemeenten zijn verder uitgewerkt in de financiële bijlage (bijlage 1). Daarin wordt ook geschetst wat voor alle partijen een werkbare overgangperiode is. In het kort komt dit neer op 2025 als overgangsjaar waarin VRBN de financiële verplichtingen voor brandkranen voldoet en er in 2026 over wordt gegaan naar de definitieve situatie. Het budget dat VRBN onderhoudt (in 2025) vanwege de lagere kosten per brandkraan, vloeit binnen de reguliere afspraken over resultaatbestemming terug naar gemeenten.

Advies adoptiegroep

De adoptiegroep komt tot dezelfde argumenten en kanttekeningen zoals al genoemd in dit bestuursvoorstel en geeft geen aanvullend advies.

Het voorstel spreekt over een kostendekkend tarief vanuit Brabant Water dat significant lager is dan wat de regio de afgelopen jaren heeft betaald. Tegelijkertijd neemt het niveau van dienstverlening sterk toe. De adoptiegroep geef het Algemeen Bestuur in overweging hierover met de directeur van Brabant Water in gesprek te gaan, ook aangezien Brabant Water een tariefwijziging pas wil laten ingaan na collectieve besluitvorming in de regio.

Bijlagen

1. Financiële uitwerking
2. Modelovereenkomst beheer en onderhoud brandkranen gemeenten en Brabant Water (behorend bij scenario 1)
3. Verantwoordelijkheden en taken scenario's
4. Gebruiksafspraken VRBN en Brabant Water